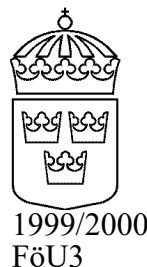

Försvarsutskottets betänkande

1999/2000:FöU3

Lag om försvarsunderrättelseverksamhet

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens förslag till lag om försvarsunderrättelseverksamhet. I proposition 1999/2000:25 redovisar regeringen – utan att begära ett beslut av riksdagen – de fyra grundprinciper som bör ligga till grund för försvarsunderrättelsetjänstens bedrivande. Utskottet har inget att invända mot dessa principer.

Utskottet anser att riksdagen bör anta regeringens förslag till lag om försvarsunderrättelseverksamhet. Även om lagform inte är obligatorisk anser utskottet i likhet med regeringen att det är viktigt att i ett demokratiskt samhälle de grundprinciper som styr försvarsunderrättelseverksamheten också skall komma till uttryck i lag. Det är därför angeläget att riksdagen lägger fast ramarna för denna verksamhet och anger dess huvudsakliga uppgifter och arbetsformer. Genom lagen ger riksdagen de fasta utgångspunkterna för den närmare regleringen av verksamheten, som sedan kan ske med stöd av regeringens förordningsmakt.

Därmed markeras vikten av en väl fungerande underrättelseverksamhet som bedrivs utifrån i ett demokratiskt samhälle godtagbara grundprinciper. Det bidrar till ett högt förtroende för verksamheten och en förståelse för dess betydelse för det svenska försvaret.

Propositionen

Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om försvarsunderrättelseverksamhet.

Regeringen

Bakgrund och utgångspunkter

Den militära underrättelsetjänsten har tidigare varit föremål för granskning bl.a. av 1974 års underrättelseutredning. På grundval av Underrättelseutredningens betänkande Den militära underrättelsetjänsten (SOU 1976:19) fastställde statsmakterna år 1976 de nuvarande principerna för den militära

Försvarsutskottet uttalade i anslutning till det senaste försvarsbeslutet i betänkande 1995/96:FöU1 att det för sin del ansåg det motiverat med en översyn av underrättelsetjänsten för att därmed säkerställa att den ges en sådan ledning och utformning som svarar mot de särskilda behov som inriktningen av totalförsvaret erfordrar.

Regeringen beslutade den 19 december 1996 om direktiv (dir. 1996:111) till en kommitté med uppgift att se över underrättelsetjänstens uppgifter, ledning och utformning. Med stöd av regeringens bemyndigande förordnade dåvarande chefen för Försvarsdepartementet, statsrådet Thage G Peterson, hovrättspresidenten Johan Hirschfeldt, numera f.d. generaldirektören Kerstin Fredga och numera f.d. ambassadören Pär Kettis att vara ledamöter av kommittén.

Kommittén, som antog namnet 1996 års underrättelsekommitté, lämnade i mars 1999 sitt betänkande Underrättelsetjänsten – en översyn (SOU 1999:37).

Underrättelsekommittén har i sitt betänkande lämnat förslag som kräver ställningstaganden när det gäller lagreglering av den militära underrättelseverksamheten, inrättandet av en samordningsfunktion för underrättelsefrågor i Regeringskansliet, grundprinciperna för underrättelsetjänsten samt insynen i och kontrollen av den militära underrättelsetjänsten.

Förändringen i den säkerhetspolitiska utvecklingen i omvärlden har påverkat den militära underrättelsetjänsten under senare år. Även om risken för storkrig eller krig mellan stater framstår som avlägsen har inte konflikter och kriser försvunnit ens från vårt närområde. Nya säkerhetshot har uppstått i form av migrationstryck, politisk och social instabilitet och påfrestningar på det ekologiska systemet. Härtill kommer risk för spridning av massförstörelsevapen, terrorism, etniska och kulturella konflikter m.m. Ansvar för åtgärder mot nya säkerhetshot, som inte bedöms utgöra någon direkt fara för landet, ligger emellertid på olika civila statliga och kommunala myndigheter. Den militära underrättelsetjänsten bör emellertid inom ramen för uppdrag kunna stödja dessa myndigheter med inhämtning och analys av information i särskilda fall.

De ökade satsningarna på internationella fredsfrämjande insatser ställer också krav på underrättelseinformation. Försvarsmakten skall ha förmåga till anpassning till förändringar i omvärldsläget, vilket ställer delvis nya krav på den militära underrättelsetjänstens förmåga att upptäcka indikationer på sådana förändringar.

En utgångspunkt är emellertid att den militära underrättelsetjänsten även fortsättningsvis skall fullgöra centrala uppgifter inom ramen för den grundberedskap som Försvarsmakten skall upprätthålla för försvar mot väpnat angrepp och för att hävda svensk territoriell integritet.

Underrättelsekommittén anser inte, och regeringen har ingen annan uppfattning, att det finns anledning att vidta förändringar avseende den militära underrättelsetjänstens och Försvarets radioanstalts grundorganisation och

ställning. Den militära underrättelsetjänsten bör således även fortsättningsvis ingå i Försvarsmakten, och Försvarets radioanstalt bör vara en självständig myndighet under regeringen. Konsekvenserna av kommitténs förslag innebär inte några ekonomiska förändringar av betydelse. Den militära underrättelsetjänstens framtida resursbehov och eventuella uppgifts- och organisationsändringar får bedömas närmast inom samordningsfunktionen i Regeringskansliet.

Regeringen har i budgetpropositionen också anmält att den avser att låta förstärka Försvarets underrättelsenämnd.

Regeringen avser att även fortsättningsvis lämna *särskild information direkt till försvarsutskottet* i frågor rörande den militära underrättelsetjänsten.

Fyra grundprinciper för försvarsunderrättelseverksamheten

Med hänsyn till att det i den militära underrättelseverksamheten ingår att medverka i internationellt säkerhetssamarbete och att stärka samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred är det enligt regeringen erforderligt med ett begrepp för verksamheten som inte bara täcker underrättelseverksamhet till stöd för det militära försvaret. Regeringen anser därför att en lämplig benämning för den beskrivna underrättelseverksamheten är försvarsunderrättelseverksamhet.

Grundprinciperna för den militära underrättelseverksamheten har sitt ursprung i olika propositioner (prop. 1975/76:189 och prop. 1991/92:102) och utskottsbetänkanden (bet. FöU 1973:25, bet. FöU 1975/76:40, bet. KU 1987/88:40, bet. 1990/91:KU30 och bet. 1991/92:KU30). Grundprinciperna har kommit till uttryck i hemliga regeringsbeslut och regleringsbrev som ett led i den årliga styrningen av underrättelsetjänstens verksamhet. De finns för närvarande fastlagda i ett öppet regleringsbrev för totalförsvaret för år 1999.

De fyra grundprinciper för försvarsunderrättelseverksamheten som redovisas nedan återfinns till viss del i regeringens förslag till en lag om försvarsunderrättelseverksamhet. Regeringen anser att det trots detta finns skäl att redogöra för grundprinciperna i sin helhet.

1. Statsmakternas intentioner

Grundprincipen om statsmakternas intentioner bör lyda på följande sätt.

Försvarsunderrättelseverksamheten skall bedrivas i enlighet med statsmakternas utrikes-, försvars- och säkerhetspolitiska intentioner. Verksamheten får styras endast av våra egna behov och prioriteringar. Härvid skall dock även hänsyn tas till den ökade vikt som statsmakterna fäster vid det internationella säkerhetssamarbetet i form av stöd till och deltagande i säkerhetsfrämjande samarbete och fredsfrämjande och humanitära insatser och de särskilda krav på underrättelseverksamheten som detta ställer.

2. Landets yttre säkerhet

Grundprincipen om landets yttre säkerhet bör ha följande lydelse.

Försvarsunderrättelseverksamheten får uteslutande avse underrättelser av betydelse för rikets yttre säkerhet och för det internationella säkerhetssamarbetet i form av svenskt stöd till och deltagande i säkerhetsfrämjande samarbete samt i fredsfrämjande och humanitära insatser. Den får inte avse uppgifter som ligger inom ramen för polisens och andra myndigheters brottsbekämpande och brottsförebyggande arbete.

3. Landets egna behov

Grundprincipen om landets egna behov bör ha följande lydelse.

Försvarsunderrättelseverksamheten skall tjäna endast vårt lands säkerhetspolitiska intressen och får därmed inte bedrivas på uppdrag av någon annan stat eller låta andra staters intressen gå före våra egna.

4. Syftet med utlandssamarbetet

Grundprincipen om syftet med utlandssamarbete bör ha följande lydelse.

Försvarsunderrättelseverksamhetens utbyte av information med utländska underrättelse- och säkerhetstjänster får ske endast under förutsättning att syftet är att tjäna statsledningen och det svenska totalförsvaret samt att lämnade uppgifter inte är till skada för svenska intressen. I sammanhanget bör erinras om den begränsning i fråga om utlämnande av uppgifter som de svenska bestämmelserna om sekretess och personuppgifter kan innebära.

En lagreglering av försvarsunderrättelseverksamheten

Behovet av en lagreglering

Det är i ett demokratiskt samhälle viktigt att de grundprinciper som styr försvarsunderrättelseverksamheten kommer till uttryck i lag.

Den militära underrättelseverksamheten är i många länder reglerad i lag. I de fall som den militära underrättelsetjänsten har sådana uppgifter inom den inre nationella säkerheten som även innefattar polisiära uppgifter är detta en naturlig sak. Europakonventionen och den svenska regeringsformen innehåller krav på att begränsningar av visst innehåll av medborgarnas fri- och rättigheter endast får meddelas genom lag. Säkerhetspolisens verksamhet är följaktligen i dessa delar reglerad genom bestämmelser i bl.a. rättegångsbalken och polislagen (1984:387). Den militära underrättelsetjänsten i Sverige sysslar med rikets yttre säkerhet och har inte sådana uppgifter som enligt regeringsformen fordrar lagform. Även om lagform inte är obligatorisk, kan riksdagen fatta beslut genom lag. Så har också skett i en inte obetydlig omfattning. Ett syfte kan vara att binda regeringen och andra berörda.

Regeringen anser att det i ett demokratiskt samhälle är viktigt att en sådan betydelsefull och ofta uppmärksammas verksamhet som försvarsunderrättelseverksamheten är reglerad i lag. Det är angeläget att riksdagen lägger fast ramarna för denna underrättelseverksamhet och anger dess huvudsakliga uppgifter och arbetsformer. Genom lagen kan riksdagen ge de fasta utgångspunkterna för den närmare regleringen av verksamheten, som

sedan kan ske med stöd av regeringens förordningsmakt. Underrättelseverksamheten är av sådan art att det av naturliga skäl inte är möjligt att i lagform reglera den i detalj.

Genom att lagreglera försvarsunderrättelseverksamheten markeras vikten av en väl fungerande underrättelseverksamhet som bedrivs utifrån i ett demokratiskt samhälle godtagbara grundprinciper. Det är regeringens uppfattning att en lagreglering kommer att från allmänhetens sida bidra till ett högt förtroende för verksamheten och en förståelse för dess betydelse för det svenska försvaret.

Försvarsunderrättelseverksamhet

Regeringen föreslår att försvarsunderrättelseverksamhet skall bedrivas för att kartlägga yttre militära hot mot landet och till stöd för svensk utrikes-, försvars- och säkerhetspolitik. I verksamheten ingår att medverka i det svenska deltagandet i internationellt säkerhetssamarbete och att medverka med underrättelser för att stärka samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred. Regeringen skall bemyndigas att närmare bestämma i vilken utsträckning försvarsunderrättelseverksamheten skall medverka i sistnämnda uppgift. Regeringen skall bemyndigas att bestämma försvarsunderrättelseverksamhetens inriktning.

Försvarsunderrättelseverksamheten skall bedrivas av Försvarsmakten. Regeringen skall bemyndigas att bestämma vilka ytterligare myndigheter som skall bedriva försvarsunderrättelseverksamhet.

En bestämmelse med ovanstående innehåll bör införas i lagen.

Arbetsmetoder

Regeringen föreslår att försvarsunderrättelseverksamheten skall fullgöras genom inhämtning, bearbetning och analys av information. Analyser av hotbilder och bedömningar i underrättelsefrågor skall rapporteras till Regeringskansliet och andra berörda myndigheter. En bestämmelse om detta bör införas i lagen.

Utlandssamarbete

Regeringen föreslår att de myndigheter som skall bedriva försvarsunderrättelseverksamhet får, i enlighet med vad regeringen närmare bestämmer, etablera och upprätthålla samarbete i underrättelsefrågor med andra länder och internationella organisationer. Lagen bör innehålla en bestämmelse med detta innehåll.

Som ovan nämnts anger den *fjärde grundprincipen* för försvarsunderrättelseverksamheten syftet med utlandssamarbete. I begreppet samarbete innefattas som en central del utbyte av underrättelseinformation. Den *tredje grundprincipen*, som anger att försvarsunderrättelseverksamheten skall styras av landets säkerhetspolitiska intressen, är härvid naturligtvis av intresse. I lagförslagets 3 § anges att regeringen närmare bestämmer frågan om för-

Förhållandet till polisen och vissa andra myndigheters verksamhet

Regeringen föreslår att försvarsunderrättelseverksamheten inte får avse uppgifter som enligt lagar eller andra föreskrifter ligger inom ramen för polisens och andra myndigheters brottsbekämpande och brottsförebyggande arbete. En bestämmelse om detta bör införas i lagen.

I den *andra grundprincipen* för försvarsunderrättelseverksamheten, som ovan nämnts, anges att verksamheten inte får avse uppgifter som ligger inom ramen för polisens och andra myndigheters brottsbekämpande och brottsförebyggande arbete. I försvarsunderrättelseverksamheten får inte utövas verksamhet som inrymmer polisiära befogenheter såsom förundersökningsåtgärder enligt rättegångsbalken och tvångsmedelsanvändning enligt bl.a. polislagen (1984:387). Detta följer redan av lagstiftningen på området och är en naturlig konsekvens av att det är andra samhällsfunktioner än försvarsunderrättelsetjänsten som svarar för den inre nationella säkerheten.

Insyn

Regeringen förslår att det i lagen skall finnas en bestämmelse om att en särskild nämnd under regeringen skall ha insyn i försvarsunderrättelseverksamheten i enlighet med vad regeringen närmare föreskriver.

Försvarets underrättelsenämnd har till uppgift att följa underrättelsetjänsten inom Försvarmakten och Försvarets radioanstalt samt inom de övriga myndigheter som bedriver underrättelseverksamhet och som enligt förordningen (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet hör till Försvarsdepartementet. Regeringen anser att grunden för Försvarets underrättelsenämnds verksamhet nu bör lagfästas genom en allmän bestämmelse i lagen om försvarsunderrättelseverksamhet.

Ikraftträdandet

Lagen om försvarsunderrättelseverksamhet föreslås träda i kraft den 1 juli 2000.

Motionerna

Kristdemokraterna konstaterar i motion *Fö3 (kd kommitté)* att regeringens lagförslag skiljer sig från Underrättelsekommitténs förslag. Kristdemokraterna anser att Underrättelsekommitténs förslag till 2 § bör följas. Försvarsunderrättelseverksamheten bör inte endast kartlägga ”yttre militära hot mot landet” utan även ”andra yttre hot” (*yrkande 1*).

Kristdemokraterna pekar på att hoten ofta är sammansatta och kan falla under flera olika myndigheters ansvar. Det vidgade säkerhetsbegreppet kräver möjligheter till ökad samverkan mellan olika myndigheter som bedriver underrättelseverksamhet (*yrkande 2*).

Den militära underrättelsetjänstens kontaktyta med andra myndigheter, inte minst polisen, bör beredas möjlighet att öka. Motionärerna framhåller att 4 § i lagsförslaget inte får tolkas så snävt att myndigheter som bedriver försvarsunderrättelseverksamhet inte får lämna andra myndigheter biträde (*yrkande 3*).

Kristdemokraterna anser att det bör ske en fortlöpande prövning av vilka metoder som är mest lämpade för underrättelseinhämtning sett i relation till de aktuella och långsiktiga behoven. Denna prövning bör leda fram till en redovisning för riksdagen av vilka behov som finns och vilka resurser som enligt regeringens mening behövs för att tillgodose dem (*yrkande 4*).

Folkpartiet liberalerna ställer sig i motion *Fö2 (fp kommitté)* positiva till regeringens förslag. Folkpartiet anser emellertid att de fyra grundprinciper som skall gälla för försvarsunderrättelseverksamheten också bör godkännas av riksdagen.

Utskottet

I anslutning till beredningen av etapp 1 i senaste försvarsbeslutet framhöll utskottet (bet. 1995/96:FöU1 s. 34) underrättelsetjänstens betydelse. Utskottet ansåg det motiverat med en översyn av den militära underrättelsetjänsten för att därmed säkerställa att den ges en ledning och utformning som svarar mot behoven som den föreslagna inriktningen av totalförsvaret erfordrar när det gäller förmågan till kort- och långsiktig anpassning. Ett sådant översynsarbete har genomförts som bl.a. lett fram till nu föreliggande lagförslag. Regeringen har vidare aviserat att den skall inrätta en särskild samordningsfunktion inom Regeringskansliet för säkerhetspolitiska underrättelsefrågor. Den kan inrättas utan medverkan av riksdagen.

Regeringen pekar på att den militära underrättelseverksamheten i många länder är reglerad i lag. Den militära underrättelsetjänsten i Sverige sysslar med rikets yttre säkerhet och har inte sådana uppgifter som enligt regeringsformen fordrar lagform.

Även om lagform inte är obligatorisk anser utskottet i likhet med regeringen att det är viktigt att i ett demokratiskt samhälle de grundprinciper som styr försvarsunderrättelseverksamheten också kommer till uttryck i lag. Det är sålunda angeläget att riksdagen lägger fast ramarna för denna underrättelseverksamhet och anger dess huvudsakliga uppgifter och arbetsformer. Genom lagen ger riksdagen de fasta utgångspunkterna för den närmare regleringen av verksamheten, som sedan kan ske med stöd av regeringens förordningsmakt.

Därmed markeras vikten av en väl fungerande underrättelseverksamhet som bedrivs utifrån i ett demokratiskt samhälle godtagbara grundprinciper. Det bidrar till ett högt förtroende för verksamheten och en förståelse för dess betydelse för det svenska försvaret.

I propositionen redogör regeringen närmare för *de fyra grundprinciperna* som enligt regeringens mening bör ligga till grund för försvarsunderrättelseverksamheten. De har sitt ursprung i olika propositioner (prop. 1975/76:189 och prop. 1991/92:102) och utskottsbetänkanden (bet. FöU 1973:25, bet.

FöU 1975/76:40, bet. KU 1987/88:40, bet. 1990/91:KU30 och bet. 1991/92:KU30). De har även kommit till uttryck i hemliga regeringsbeslut och regleringsbrev som ett led i den årliga styrningen av underrättelsetjänstens verksamhet.

1999/2000:FöU3

Folkpartiet liberalerna – som är positiva till regeringens förslag – anser emellertid i *motion Fö2* att riksdagen – genom ett särskilt beslut – bör godkänna de fyra grundprinciperna. Utskottet konstaterar att det nu är fråga om att regeringen redogör för riksdagen om de principer som redan gäller för försvarsunderrättelseverksamheten. Utskottet har inget att invända mot den redogörelse som regeringen lämnar över vilka principer som även framgent bör gälla för försvarsunderrättelseverksamheten.

De fyra grundprinciperna återfinns till dels i regeringens förslag till lag. Genom att anta lagförslaget antas i huvudsak även de fyra grundprinciperna. Därmed torde motionärernas önskemål i allt väsentligt tillgodoses. Riksdagen bör inte fatta två beslut i samma sak. Mot den bakgrunden avstyrker utskottet *motion Fö2* (fp).

Kristdemokraterna anser i *motion Fö3* (yrkandena 1–3) att 1 § i lagen bör utvidgas så att försvarsunderrättelseverksamheten skall omfatta även *andra yttre hot* än yttre militära hot. Motionärerna pekar vidare på behovet av ökad samverkan mellan olika myndigheter mot bakgrund av det vidgade hotbegreppet samt att förslaget i 4 § inte får tolkas så att myndigheter med försvarsunderrättelseuppgifter inte skall kunna lämna andra myndigheter biträde.

Utskottet instämmer i regeringens uppfattning att bland de allmänna krav som ställs på försvarsunderrättelseverksamheten är att den skall utgå från att den endast får inhämta, bearbeta och lagra sådan information som ökar eller befäster vår kunskap om andra länder i sådana avseenden som har betydelse för vårt lands yttre säkerhet. Försvarsunderrättelseverksamheten får sålunda inte vara inriktad på frågor som berör landets inre säkerhet. Den bör inte avse underrättelser inom polisens och andra brottsbekämpande eller brottsförebyggande myndigheters arbete.

Regeringen framhåller i propositionen att förändringen i den säkerhetspolitiska utvecklingen i omvärlden har påverkat den militära underrättelsetjänsten under senare år. Även om risken för storkrig eller krig mellan stater framstår som avlägsen har inte konflikter och kriser försvunnit ens från vårt närområde. Nya säkerhetshot har uppstått i form av migrationstryck, politisk och social instabilitet och påfrestningar på det ekologiska systemet. Härtill kommer risk för spridning av massförstörelsevapen, terrorism, etniska och kulturella konflikter m.m. Ansvar för åtgärder mot nya säkerhetshot, som inte bedöms utgöra någon direkt fara för landet, ligger emellertid på olika civila, statliga och kommunala myndigheter. Den militära underrättelsetjänsten bör, enligt regeringens mening, emellertid inom ramen för uppdrag kunna stödja dessa myndigheter med inhämtning och analys av information i särskilda fall.

Utskottet anser att en utvidgning av ansvaret till att omfatta även andra yttre hot än militära hot kan skapa osäkerheter när det gäller ansvar och

befogenheter i förhållande till andra instanser som bedriver t.ex. säkerhetsunderrättelseverksamhet eller kriminalunderrättelseverksamhet. Utskottet vill peka på att formuleringen i lagförslagets 1 § innefattar även underrättelseverksamhet som innefattar svenskt deltagande i i internationellt säkerhets-samarbete och för att stärka samhällets vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

Regeringen har nyligen beslutat inrätta ett särskilt organ för underrättelsefrågor i Regeringskansliet – Regeringskansliets samordningssekreterariat för säkerhetspolitiska underrättelsefrågor – bestående av en departementsövergripande beredningsgrupp på statssekreterarnivå stödd av ett samordningssekreterariat. Samordningsfunktionen skall också få till uppgift att svara för kvalitetsutvecklingen när det gäller verksamheten hos underrättelsetjänstens organ. Den skall regelbundet följa utvecklingen av underrättelsetjänstens bevakning av säkerhetshot mot Sverige och göra bedömningar av underrättelseunderlaget i vid mening och skall medverka till att underrättelsetjänstens olika organ får en inriktning av sitt arbete som svarar mot Sveriges säkerhetspolitiska behov. I arbetet skall särskilt beaktas vilka underrättelsebehov som föranleds av svensk medverkan i internationella krishanteringsinsatser. Funktionen skall också bevaka kvaliteten i underrättelsetjänstens arbete och föreslå erforderliga förändringar.

Genom att inrätta denna funktion skapas väsentligt bättre förutsättningar än för närvarande att åstadkomma den samordning och samverkan mellan berörda departement och myndigheter som motionärerna eftersträvar.

När det gäller förhållandet till polisen och andra myndigheters verksamhet framhåller regeringen att bestämmelserna i 4 § inte syftar till att hindra myndigheter som sysslar med försvarsunderrättelseverksamhet att, enligt regeringens bestämmande, kunna lämna andra myndigheter biträde. Utskottet anser sålunda att regeringens förslag till *lag om försvarsunderrättelseverksamhet* bör bifallas. Motion Fö3 (kd) yrkandena 1–3 bör därmed avslås av riksdagen.

Resurserna för försvarsunderrättelseverksamheten bör även fortsättningsvis vara en fråga för regeringen och riksdagen att pröva i den årliga budgetbehandlingen. Riksdagen beslutar om Försvarets radioanstalts resurser i den årliga budgetprövningen. Beträffande den militära underrättelse- och säkerhetstjänstens behov av resurser är de en integrerad del av Försvarsmaktens anslag som riksdagen också årligen tar ställning till. Det står i det sammanhanget försvarsutskottet fritt att inhämta nödiga upplysningar och ta de initiativ som kan bedömas angelägna. Det är vidare naturligt att frågor om såväl underrättelsetjänstens totala resurser som avvägningen mellan olika instanser kommer att diskuteras i samordningssekreterariatet. Något särskilt uttalande från riksdagens sida behövs därför inte. Sålunda avstyrks motion Fö3 (kd) yrkande 4.

Utskottet hemställer

1. beträffande *de fyra grundprinciperna*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Fö2,
2. beträffande *lag om försvarsunderrättelseverksamhet*
att riksdagen med bifall till proposition 1999/2000:25 antar förslaget
till lag om försvarsunderrättelseverksamhet och avslår motion
1999/2000:Fö3 yrkandena 1–3,
res. (kd)
3. beträffande *resurserna för försvarsunderrättelseverksamheten*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Fö3 yrkande 4.

Stockholm den 24 februari 2000

På försvarsutskottets vägnar

Henrik Landerholm

I beslutet har deltagit: Henrik Landerholm (m), Christer Skoog (s), Karin Wegestål (s), Stig Sandström (v), Åke Carnerö (kd), Olle Lindström (m), Rolf Gunnarsson (m), Ola Rask (s), Håkan Juholt (s), Berit Jóhannesson (v), Margareta Viklund (kd), Anna Lilliehöök (m), Lars Ångström (mp), Erik Arthur Egervärn (c), Runar Patriksson (fp), Berndt Sköldestig (s) och Majléne Westerlund Panke (s).

Reservation

Lag om försvarsunderrättelseverksamhet (mom. 2)

Åke Carnerö och Margareta Viklund (båda kd) anför:

dels att de säkerhetspolitiska förutsättningarna karakteriseras av en allmänt förändrad internationell problembild, som har sin grund i ett relativt brett spektrum av hot och risker. Detta har för svensk del återspeglats i att totalförsvaret i enlighet med 1996 års försvarsbeslut skall präglas av en bredare säkerhetssyn.

Det sägs ofta att hoten om väpnat angrepp av traditionellt slag avtar. Det hindrar emellertid inte att konflikter uppstår och att stater eller andra aktörer i form av politiska eller religiösa grupper, brottsliga organisationer m.fl. kan utgöra hot och påtryckningar också med andra än konventionella militära medel i en sådan omfattning att det får säkerhetspolitisk betydelse. Säkerhetspolitiken i de flesta länder har därför vidgats till att även ta hänsyn till

andra tänkbara risker, hot och påfrestningar än väpnat angrepp mot landets frihet och oberoende.

I det vidgade säkerhetsbegreppet är det fråga om hot, risker och påfrestningar som kan utvecklas mot att beröra hela samhällsstrukturer men som till sin karaktär och definitionsmässigt ofta har ett icke-militärt ursprung. Väpnade konflikter kan orsakas av såväl politiska som etniska, religiösa, ekonomiska, sociala och miljömässiga förhållanden. Konsekvenserna kan innebära att militära resurser krävs för att skydda samhället och nationella intressen.

För att säkerställa en förmåga att förebygga och hantera dessa olika typer av risker och hot i fråga om den nationella säkerheten krävs att denna vidgade säkerhetssyn avspeglas bl.a. när det gäller underrättelseverksamheten.

I propositionens förslag till lag om försvarsunderrättelseverksamhet skiljer sig texten något från Underrättelsekommitténs ursprungliga förslag till lagtext. I propositionen saknas att försvarsunderrättelseverksamhet skall bedrivas för att kartlägga ”andra yttre hot mot landet” i stället för att enbart kartlägga ”yttre militära hot mot landet”. Visserligen föreslår regeringen att i verksamheten ingår att ”medverka med underrättelser för att stärka samhället vid svåra påfrestningar i fred”, men Kristdemokraterna anser att Underrättelsekommitténs förslag bör följas och även inkludera ”andra yttre hot” i lagtexten.

Vi föreslår därför att riksdagen beslutar att 1 § lagen om försvarsunderrättelseverksamhet skall ges följande lydelse:

1 § Försvarsunderrättelseverksamhet skall bedrivas för att kartlägga yttre militära hot och andra yttre hot mot landet och till stöd för svensk utrikes-, försvars- och säkerhetspolitik. I verksamheten ingår att medverka i svenskt deltagande i internationellt säkerhetssamarbete och att, enligt vad regeringen närmare bestämmer, medverka med underrättelser för att stärka samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

Regeringen skall bestämma försvarsunderrättelseverksamhetens inriktning.

Försvarsunderrättelseverksamhet skall bedrivas av Försvarsmakten och de andra myndigheter som regeringen bestämmer.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande lag om försvarsunderrättelseverksamhet
att riksdagen med anledning av proposition 1999/2000:25 Lag om försvarsunderrättelseverksamhet och med bifall till motion 1999/2000:Fö3 yrkande 1
dels godkänner regeringens förslag till lydelse i 2–5 §§ i förslaget till lag om försvarsunderrättelseverksamhet,
dels beslutar att 1 § skall ha den lydelse som föreslås i motion 1999/2000:Fö3 yrkande 1,

Förslag till lag om försvarsunderrättelseverksamhet

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Försvarsunderrättelseverksamhet skall bedrivas för att kartlägga yttre militära hot mot landet och till stöd för svensk utrikes-, försvars- och säkerhetspolitik. I verksamheten ingår att medverka i svenskt deltagande i internationellt säkerhetssamarbete och att, enligt vad regeringen närmare bestämmer, medverka med underrättelser för att stärka samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

Regeringen skall bestämma försvarsunderrättelseverksamhetens inriktning.

Försvarsunderrättelseverksamhet skall bedrivas av Försvarsmakten och de andra myndigheter som regeringen bestämmer.

2 § Uppgifterna som anges i 1 § skall fullgöras genom inhämtning, bearbetning och analys av information. Analyser av hotbilder och bedömningar i underrättelsefrågor skall rapporteras till Regeringskansliet och andra berörda myndigheter.

3 § De myndigheter som skall bedriva försvarsunderrättelseverksamhet får, enligt regeringens närmare bestämmande, etablera och upprätthålla samarbete i underrättelsefrågor med andra länder och internationella organisationer.

4 § Försvarsunderrättelseverksamheten får inte avse uppgifter som enligt lagar eller andra föreskrifter ligger inom ramen för polisens och andra myndigheters brottsbekämpande och brottsförebyggande arbete.

5 § En särskild nämnd under regeringen skall ha insyn i försvarsunderrättelseverksamheten enligt vad regeringen närmare föreskriver.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	1
Förslag till riksdagsbeslut	1
Regeringen.....	1
Bakgrund och utgångspunkter.....	1
Fyra grundprinciper för försvarsunderrättelseverksamheten	3
1. Statsmakternas intentioner.....	3
2. Landets yttre säkerhet.....	3
3. Landets egna behov	4
4. Syftet med utlandssamarbetet	4
En lagreglering av försvarsunderrättelseverksamheten	4
Behovet av en lagreglering	4
Försvarsunderrättelseverksamhet	5
Arbetsmetoder	5
Utlandssamarbete	5
Förhållandet till polisen och vissa andra myndigheters verksamhet.....	6
Insyn	6
Ikraftträdandet	6
Motionerna	6
Utskottet	7
Hemställan	10
Reservation	10
Lag om försvarsunderrättelseverksamhet (mom. 2).....	10
Propositionens lagförslag.....	12
Förslag till lag om försvarsunderrättelseverksamhet.....	12